

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 66/2019 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att ingripa mot den höga prisnivån på elöverföring

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 66/2019 rd undertecknat av riksdagsledamot Ritva Elomaa /saf:

Vilka konkreta åtgärder ämnar regeringen vidta för att sänka elöverföringspriserna under den här valperioden och

vore det enligt regeringens åsikt eftersträvansvärt att få elöverföringsaffärsverksamheten i statlig ägo?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Bakom höjningen av elöverföringspriserna på 2010-talet ligger särskilt de striktare driftsäkerhetskraven som lades till i lagstiftningen 2013. Till följd av Hannu- och Tapani-stormarna i årsskiftet 2011–2012 var hela 570 000 nätkunder utan el, vilket visade att eldistributionen är mycket ömtålig för extrema väderfenomen, såsom stormar och stor snöbelastning på träderna. Enligt 51 § i elmarknadslagen från 2013 får fel i distributionsnätet som uppkommit till följd av storm eller snöbelastning inte orsaka avbrott i eldistributionen på över 6 timmar för nätanvändare inom detaljplaneområden. Utanför detaljplaneområden får avbrottet i eldistributionen inte överskrida 36 timmar. Driftsäkerhetsnivåerna som nämns i 119 § i elmarknadslagen ska uppnås innan utgången av 2028. Energimyndigheten har beviljat flera nätverksbolag förlängd tid för att nå leveranssäkerhetsmålet, vilket i sin del lindrar pressen på att höja överföringspriserna.

I regeringens proposition RP 20/2013 rd bedömdes att leveranssäkerhetskraven förutsätter tilläggsinvesteringar på cirka 3,5 miljarder euro under 15 år. Riksdagens ekonomiutskott behandlade i samband med behandlingen av förslaget till elmarknadslag omfattande undersökningar som gäller extrema väderfenomen. I sin promemoria konstaterade utskottet att ”förslagen som gäller förbättringen av leveranssäkerheten baserar sig på det antagande att de upplevda extrema väderfenomenen kommer att fortsätta och eventuellt öka. Sektorns forskningsarbete stöder detta antagande.” Som sin slutsats konstaterade utskottet att ”forskningsresultaten stöder behovet av den föreslagna regleringen”.

De nya leveranssäkerhetskraven har som förutspått orsakat elbolagen större investeringsbehov än tidigare, vilket kunderna märkt som stora höjningar av elöverföringspriserna. Å andra sidan

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 66/2019 rd

har investeringarna redan märkbart förbättrat nivån på leveranssäkerheten. Till exempel skulle Aapeli-stormen som gjorde 100 000 finländare utan ström i januari 2019 enligt en publicerad uppskattning av Jarmo Partanen orsakat skador i nivå med stormarna Hannu och Tapani, om investeringarna för att förbättra elnätets leveranssäkerhet och bredare ledningsområde inte gjorts. Distributionsnätinnehavarnas investeringssummor uppskattas jämnas ut från och med början av 2020 vilket även har en utjämnande inverkan på trycket att höja överföringspriserna i framtiden.

Elens totala pris och överföringspriset är relativt förmånliga för hushållen i Finland jämfört med övriga Europa. Energimyndigheten har ställt fram en jämförelse enligt den rimliga avkastningen som godkänns för nätinnehavaren inte avviker från den nivå som godkänts av regleringsmyndigheterna i övriga länder. Den tillåtna rimliga avkastningen har sjunkit de senaste åren och sjunker ännu mer under nästa tillsynsperiod. Experter, såsom professor Timo Kuosmanen vid Aalto-universitetet och professor Jarmo Partanen vid Villmanstrands tekniska universitet, har ansett elmarknadslagen och Energimyndighetens tillsynsmetoder vara relativt välfungerande.

Eftersom avgifterna för elöverföringen inverkar på de penningssummor som alla finländska elanvändare har tillgång till följer regeringen ständigt upp hur de utvecklas och hur nätregleringen fungerar.

För att säkerställa rimliga elöverföringspriser även i framtiden tillsatte arbets- och näringsministeriet hösten 2018 en utredningsman för att granska orsakerna bakom höjningen av elöverföringspriserna samt för att leta efter alternativa sätt att genomföra investeringar som förbättrar leveranssäkerheten. I november 2018 publicerades en rapport om överföringspriserna och leveranssäkerheten där utredningsman professor Partanen bedömde att den nuvarande tillsynsmetoden för elnätprissättningen fungerat i huvudsak väl i den utmanande miljön. De investeringar som behövs orsakar enligt Partanens uppskattning ett tryck på att höja överföringspriserna med 10–40 procent jämfört med situationen 2012, ifall investeringarna genomförs innan 2028. Enligt professor Partanens utredning skulle en höjning av nivån på distributionsnätets leveranssäkerhet 2013–2028 orsaka investeringskostnader på totalt 3 miljarder euro. Den budget som Energimyndigheten räknat ut för en höjning av leveranssäkerhetsnivån enligt de nätutvecklingsplaner som nätbolagen anmält är 2,2 miljarder euro under 2014–2028. Därmed håller de realiserade kostnaderna för förbättringen av elens leveranssäkerhet på att underskrida budgeten på 3,5 miljarder euro i regeringens proposition.

Regeringen har även vidtagit åtgärder för att förebygga orimliga förhöjningar av överföringspriserna. Arbets- och näringsministeriet håller på att granska gränsen på 15 procent som ingår i 26 a § om höjningens tak i elmarknadslagen. I samband med detta bereder arbets- och näringsministeriet ett lagförslag som skulle förlänga utjämningsperioden för nätinnehavarnas tillåtna underavkastning till två tillsynsperioder, dvs. åtta år. Ändringen har även skrivits in i regeringsprogrammet och den bidrar till att minska trycket på plötsliga och betydande prishöjningar. I nuläget regleras elnätprissättningen i tillsynsperioder på fyra år. Om nätverksinnehavarens prissättning under tillsynsperioden legat under den maximala nivå som lagen tillåter har nätverksinnehavaren rätt att inkludera detta så kallade underskott i prissättningen under perioden efter tillsynsperioden

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 66/2019 rd

i fråga. Genom att förlänga utjämningsperioden till längden av två tillsynsperioder kan man periodisera insamlingen av underskott på en längre tid. I praktiken jämnar ändringen därmed ut utvecklingen av överföringsavgifterna då man kan samla in överföringsavgiftsbeloppet under en längre tid. Det är tänkt att regeringen lämnar sitt förslag till riksdagen under höstsessionen 2019.

Regeringen strävar efter att minska trycket att höja överföringspriserna även genom att utveckla elnätets flexibilitet och alternativa metoder att säkra elleveransen framför allt i glesbygdsområden. Enligt regeringsprogrammet ska dessutom potentialen i de smarta elnäten och efterfrågeelasticitetens potential utnyttjas till fullo. Genom verkställandet av de förslag som arbetsgrupp för smarta nät tillsatt av arbets- och näringsministeriets lade fram 2018 kan man på lång sikt minska på behovet av investeringar i elproduktionen och elnätens överföringskapacitet. Nätbolagen har hittills förbättrat leveranssäkerheten i huvudsak genom nätinvesteringar, även om kabligen i sig inte är ett krav enligt lagen. Även utredningsman Partanen föreslog lösningar inom smarta nät i sin utredning 2018 som ett alternativt och en mer kostnadseffektiv metod att förbättra leveranssäkerheten jämfört med kabligen.

En ökad flexibilitet i elsystemet verkställs genom att göra det möjligt för nätbolagen att bättre utnyttja förbrukningskapaciteten. Centrala medel för detta är en ökning av smart belastningsstyrning, decentraliserad egen produktion och ellagring. Ökad flexibilitet kräver samtidigt en utveckling av regleringen och omfattande ibruktagande av ny teknik i elnäten, inom elbranschens företag och hos kunderna. Förslagen som arbetsgruppen för smarta nät lade fram bildar en helhet vars samverkan för olika kundgrupper och för leveranssäkerheten utvärderas närmare då lagstiftningen bereds. Det är tänkt att regeringen lämnar sitt förslag till riksdagen 2020–2021. Verkställandet av åtgärderna förutsätter övergångstider för investeringarnas och utvecklingen av datasystemens del.

Staten skaffade aktiemajoriteten och det bestämmande inflytandet i stamnätsbolaget Fingrid 2011. Ägandet av stamnätet är en strategisk investering för staten vars bevarande i statlig ägo välmotiverat har säkerställts genom statens majoritetsandel och bestämmande inflytande.

Allt sedan elektrifieringen av Finland började har företagen som utövat eldistribution till stor del ägts av kommunerna. Staten har haft ett ägarförhållande till eldistributionsnäten i cirka 20 år enbart genom Imatran Voima och senare genom Fortum. I praktiken ligger endast de två största distributionsbolagen i privat ägo idag: Caruna och Elenia. Dessutom ägs en del nät av sina användare.

Om staten skulle upplösa de nuvarande ägararrangemangen för eldistributionsnäten skulle det ifrågasättas med tanke på egendomsskyddet som fastställs i grundlagen. Anskaffningen av näten i statens ägo skulle kräva rätt stort kapital, vars storlekssklass kan utvärderas enligt uppgifterna i Energimyndighetens tillsynsmodell. Enligt Energimyndigheten var landets alla distributionsnätssammanräknade nuvarande bruksvärde, eller det kapital, som avkastningen räknas ut på nästan 11 miljarder euro 2017. Carunas och Elenias nätverk hade 2017 ett nuvarande bruksvärde på totalt 4,2 miljarder euro. Det är inte regeringens primära mål att staten förvärvar privatägda distributionsnät med beaktande av de konstitutionella aspekter som är förknippade med frågan och de betydande konsekvenser för statsfinanserna som kan komma i fråga.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 66/2019 rd

Helsingfors 3.9.2019

Näringsminister Katri Kulmuni